

ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

УДК 336.338.124.4(477)

Кожемякіна А.Д., студентка 2 курсу
факультету менеджменту та маркетингу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сучасні економічні погляди визнають відповідальність держави за стан розвитку країни, а отже право на вплив економічного життя суспільства. Для цього проводиться ефективна грошово-кредитна політика, яка за головну мету бере забезпечення стабільної грошової одиниці країни, регулювання грошового обігу. Її головним суб'єктом виступає Національний банк. Крім нього, у виробленні грошово-кредитної політики беруть участь інші органи державного регулювання економіки – міністерства фінансів, економіки, безпосередньо уряд, Верховна Рада.

Для реалізації дійової грошово-кредитної політики, Національний банк України має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Це передбачає збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання у середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких, стабільних темпів інфляції, забезпечення цінової передбачуваності у здійсненні довгострокового планування та прийнятті управлінських рішень щодо економічного та соціального розвитку. Завданням грошово-кредитної політики у середньостроковій перспективі є зниження темпів інфляції до 5% на рік із допустимим відхиленням ± 1 процентний пункт.

Економіка країни не може завжди перебувати у стані процвітання або спокою, тому її важливою рисою є нестабільність. Процвітання змінюється кризою, занепадом, знижується дохід, зростає безробіття, життєвий рівень населення погіршується. Але після тяжкої ситуації для країни, починається поступова нормалізація, що викликає збільшення попиту, зростання кількості робочих місць, життєвого рівень населення.

Існують два фактори, які впливають на виникнення фінансової кризи – зовнішні та внутрішні. Зовнішні містять в собі торгівельну відкритість країни, інвестиційну відкритість, боргову залежність, дефіцит

платіжного балансу країни тощо. Зовнішні фактори виникають за межами країни, тому їх важко контролювати та швидко нормалізувати, а інтенсивність їх впливу залежить від рівня відкритості економіки країни.

Отже, основні причини сьогоденної кризи – це причини внутрішнього походження. До таких факторів належать: деградація традиційних промислових підприємств, руйнування грошової системи, банкрутство банківського сектора, деструктивні регулювальні дії уряду, в першу чергу, у питаннях оподаткування, заморожування зарплат і пенсій, введення додаткових митних платежів на імпорتنі товари, протекціоністське валютне забезпечення імпорту газу.

Серед зовнішніх факторів - стрімкий відплив іноземного капіталу з України, дефіцитний міжнародний валютний оборот, втрата ринків у Російській Федерації, розгортання війни на сході країни. В науці немає єдиного підходу до розуміння та трактування сутності фінансової кризи (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до розуміння сутності фінансової кризи

Автор, джерело	Визначення
Барановський О.І. [1]	Фінансова криза - це різке погіршення стану фінансового ринку внаслідок реалізації накопичених ризиків під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, які спричиняють порушення його функціонування, зниження цінних показників, погіршення ліквідності й якості фінансових інструментів, банкрутство учасників.
Кіндлебергер Ч. [2]	Фінансова криза – це гостре, коротке, безпосередньо не пов'язане з циклом, погіршення усіх або більшості фінансових показників – короткострокових відсоткових ставок, цін на активи, збільшення комерційних банкрутств і краху фінансових посередників.
Мишкін Ф. [3]	Фінансова криза - процес дезорганізації фінансового ринку, за якого проблеми несприятливого вибору та моральної шкоди призводять до того, що фінансові ринки перестають відігравати роль каналу передачі фінансових ресурсів суб'єктам із найкращими інвестиційними можливостями.

Проаналізувавши різні підходи до розуміння даного терміну, можна сказати, що фінансова криза – це погіршення фінансового ринку та його

показників, які приводять до зниження цінових показників, збільшення комерційних банкрутств і краху фінансових посередників. Відповідно до підходу Барановського О.І. [1], можна виділити характеристики фінансової кризи (рис.1).

Рис 1. Характеристика фінансової кризи

Ключовою особливістю 2016 року, який повинен визначати тактику грошово-кредитної політики, є той факт, що економіка вступила в стан стагфляційної макроекономічної динаміки, тобто процес скорочення виробництва ВВП в поєднанні зі значним зростанням цін. Для подолання кризи і забезпечення стабільності цін, Національний банк повинен здійснювати стратегічно і тактично виважену грошово-кредитну політику (яка є основою стабільної динаміки обмінного курсу і низький рівень інфляції) з поступовим переходом до таргетування інфляції [4].

Помірне зростання світової економіки, слабкий зовнішній попит і зниження цін на сировинні товари привело до загального несприятливого зовнішнього середовища для економіки України в кінці 2015 року.

Спостерігалось впевнене зниження споживчої інфляції в Україні завдяки стриманій монетарній політиці Національного банку, дія якої

була підсилена зниженням цін на зовнішніх ринках, відносно жорсткою фіскальною політикою та стабілізацією інфляційних очікувань.

На кінець 2015 року інфляція характеризувалась уповільненням до 43.3%. Зниження базової інфляції (до 34,7% на кінець 2015 року) було повільнішим, ніж прогнозувалось раніше, насамперед через відкладені ефекти девальвації гривні на початку року. На кінець 2015 року відбулося зниження обмінного курсу гривні на 11,5% та реальний ефективний обмінний курс знецінився.

Зареєстроване безробіття в кінці 2015 року становило 1,5-1,8%, крім того, середній розмір допомоги по безробіттю, хоч і зріс на 17,2% р/р – до 1 444 грн. на місяць у грудні, який майже дорівнював прожитковому мінімуму для працездатних осіб.

У 2015 році через обмежені можливості для зовнішніх запозичень реальний сектор збільшив обсяг простроченої заборгованості. Єдиним показником зовнішньої стійкості, що поліпшився в кінці року, було співвідношення резервів до короткострокового боргу – 24,5%, але таке значення все ще є набагато нижчим за норму (100%).

Нацбанк нараховує на депозитні вклади банків вже по 20-21% річних, а комерційні установи майже повністю зупинили кредитування господарських суб'єктів, що тільки поглибило падіння ВВП. Фактично відбувся колапс кредитно-банківської системи. У 2017 році очікується прискорення зростання реального ВВП до 3% завдяки зменшенню макроекономічних дисбалансів, перезавантаженню банківської системи, покращенню інвестиційного клімату та пристосуванню бізнесу до нових умов.

З огляду на суттєву ймовірність реалізації негативних ризиків та пріоритетність для Національного банку цілі щодо цінової стабільності, на плановому засіданні з питань монетарної політики 28 січня 2016 року Правлінням Національного банку було прийнято рішення зберегти облікову процентну ставку на рівні 22%.

Економічна ситуація країни продовжує залишатися на незадовільному рівні. Така низка проблем, як девальвація гривні, інфляція, великий рівень безробіття, зниження кредитування

господарських суб'єктів, слабкий зовнішній попит, падіння ВВП продовжують негативно впливати на фінансовий сектор України, удосконалюючи фінансову кризу країни.

Література

1. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2009. - № 5. – С. 3-20.
2. Остапенко А.С. Сутність, види та класифікація фінансових криз [Електронний ресурс] / А.С. Остапенко, А.Ю. Бебешко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Economics/76505.doc.htm
3. Mishkin, F. S. The Causes and Propagation of Financial Instability: Lessons for Policymakers / F. S. Mishkin // Maintaining Financial Stability in Global Economy. A Symposium Sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas City. Jackson Hole, Wyoming. – 1997. – August 26-30. – P. 55-96.
4. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

Науковий керівник,
к.е.н. викладач кафедри
управління фінансових послуг

В.М. Остапенко

Опубліковано в авторській редакції